

Självständigt arbete krigsvetenskap (15 hp)

<i>Författare</i> Flkd Karl Rongert	<i>Program</i> OP 08-11	<i>Kurskod</i> 1OP147
<i>Handledare</i> Fil dr Mikael Nilsson		<i>Antal ord</i> 10374

Incidenter på svenskt sjöterritorium

- En analys av de åtgärder som vidtagits vid incidenter orsakade av Öst- respektive Västblocken under 1960-talet

Sammanfattning:

Sverige har sedan en längre tid varit alliansfritt i fred med syfte att kunna vara neutralt i händelse av krig. Att skapa förtroende för denna neutralitetspolitik var viktigt för Sverige under det kalla kriget. Detta ställde höga krav på den svenska marinen att upptäcka och avvisa kränkningar av svenskt sjöterritorium. Arkiven, som innehåller de hemliga rapporter rörande de kränkningar som skedde under 1960-talet, har nyligen öppnats.

Syftet med uppsatsen är att studera hur de incidenter som ägde rum på svenskt sjöterritorium under 1960-talet hanterades och att undersöka om hanteringen av dem skilde sig åt beroende av om de var orsakade av öst- respektive västblocken. Vidare är syftet också att försöka kategorisera och tolka dessa åtgärder utifrån de båda begreppsparen *avskräckning och förtroendeskapande* respektive *integration och avskärmning*.

För att besvara frågeställningarna har samtliga rapporter - 66 stycken -, som avser de incidenter som inträffat under åren 1962 till och med 1969, studerats. Därefter har de vidtagna åtgärderna klassificerats för att en sammanställning skulle kunna göras. Slutligen har dessa åtgärder tolkats och kategoriserats under respektive begreppspar med hjälp av en analysmodell.

Resultatet visar att Öst stod för 62 % av samtliga 66 incidenter. Den vanligaste åtgärden visade sig vara att inte vidtaga någon åtgärd alls. Resultatet visar också, att det fanns skillnader i hur man hanterade incidenter utifrån blocktillhörighet. Det tydligaste exemplet är där man inte vidtog någon åtgärd alls och där skilde det hela 11 procentenheter mellan blocken. Vidare har åtgärderna tolkats och kategoriserats under respektive begrepp.

De viktigaste slutsatserna som kunnat dras från det studerade materialet är att det finns skillnader i hanteringen av incidenterna och att den övervägande andelen av åtgärder som vidtogs mot Öst kunde kategoriseras som förtroendeskapande.

Nyckelord: Incidenter, Kränkningar, Sjöterritorium, IKFN-Förordningen, Tillträdesförordningen, Avskräckning och förtroendeskapande, Integrerande och avskärmande.

Incidents in Swedish territorial waters

- An analysis of measures taken in response to incidents caused by the Eastern and Western blocs in the 1960s

Abstract:

Sweden has long been nonaligned in peace with the aim to remain neutral in the event of an outbreak of war. Building confidence for this neutrality was important for Sweden during the Cold War. This placed high demands on the Swedish Navy to detect and repel violations of Swedish territorial waters. The archives, which contain the secret reports on the violations that occurred during the 1960s, have recently been opened up.

The purpose of this essay is to study how the incidents that took place in Swedish territorial waters in the 1960s were managed and to examine if the handling of them was different depending on whether they were caused by the east or west side. Furthermore, the aim is also to try to categorize and interpret these measures from the two pairs of concepts of deterrence and reassurance and integration and screening.

In making it possible to answer the questions, all the reports - 66 altogether - which refers to the incidents which occurred during the years 1962 through 1969, have been studied. Then the measures taken have been classified in order to be able to make a statement. Finally, these measures have been interpreted and categorized under each pair of concepts by using an analytical model.

The study has shown that East accounted for 62 % of all 66 incidents. The most exercised approach turned out to be no action at all. The results also show that there were differences in how to handle violations based on blocks belonging. The most obvious example is where no action at all took place and where it differed as much as 11 percent units between the blocks, depending on whether the incident was caused by east-or west. Furthermore, measures have been interpreted and categorized under the respective concepts.

The main conclusions that could be drawn from the material studied is that there are differences in the management of incidents and that the most part of the measures taken against East could be categorized as reassurance.

Key words:

Incidents, Violations, Territorial waters, IKFN-regulation, Access regulation, Deterrence and reassurance, Integration and screening.

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	4
1.1 BAKGRUND	4
1.2 PROBLEMFÖRMULERING	5
1.3 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING	6
1.4 TIDIGARE FORSKNING	6
1.5 CENTRALA BEGREPP.....	7
<i>Svenskt sjöterritorium</i>	7
<i>Kränkning</i>	8
<i>Incident</i>	8
1.6 DISPOSITION	8
2. TEORI.....	9
2.1 BEGREPPSPAREN	9
2.1.1 <i>Brister och förtjänster</i>	12
2.2 ANALYSMODELL	12
2.2.1 <i>Klassificering av åtgärder</i>	13
3. METOD	14
3.1 METODVAL	15
3.2 AVGRÄNSNINGAR.....	15
3.3 MATERIAL OCH DATAINSAMLING.....	16
3.4 KÄLLKRITIK	17
4. EMPIRI.....	18
4.1 BESKRIVNING AV INCIDENTER.....	19
4.2 BESKRIVNING AV ÅTGÄRDER MOT ÖST- OCH VÄSTBLOCKEN.....	20
4.2.1 <i>Öst</i>	20
4.2.2 <i>Väst</i>	22
4.2.1 <i>Jämförelse mellan Öst- och Västblocken</i>	22
4.3 EMPIRISK ANALYS.....	23
4.3.1 <i>Tolkning och kategorisering av åtgärderna</i>	23
4.3.2 <i>Sammanfattning av analys</i>	28
5. AVSLUTNING	29
5.1 AVSLUTANDE DISKUSSION OCH SLUTSATSER	29
5.2 FÖRSLAG PÅ VIDARE FORSKNING	32
REFERENSLISTA	34
BILAGA 1 SAMMANSTÄLLNING AV INCIDENTER.....	36

1. Inledning

I detta inledande kapitel beskrivs bakgrunden till uppsatsen, en kort historisk återblick på Sverige under det kalla kriget ges och vad det var som fick uppsatsen att födas. Därefter förklaras forskningsproblemet i problemformuleringen, i anslutning till den presenteras också syftet och frågeställningarna. Tidigare forskning lyfts också upp i detta kapitel där tidigare studier i ämnet redovisas. Slutligen förklaras de begrepp som är centrala i uppsatsen samt uppsatsens disposition.

1.1 Bakgrund

Intresset till att skriva detta arbete föddes ur nyfikenhet av hur mycket det svenska sjöterritoriet kränkts och hur Sverige hanterat dessa kränkningar. De dokument som avser de kränkningar som sker i nutid och 40 år tillbaka i tiden är hemliga, vilket självfallet bidrar till svårigheter att studera dessa eftersom materialet i dagsläget inte är tillgängligt. Däremot har stora delar av arkivhandlingarna från 1970-talet och tillbaka gjorts tillgängliga för allmänheten. Detta arbete kommer att behandla de kränkningar som skedde under 1960-talet.

År 1945 avslutades en epok av mycket oroligheter i världen, det andra världskriget. Men det skulle inte dröja länge innan nya spänningar uppstod. Begreppet det kalla kriget avser perioden strax efter det andra världskrigets slut till Berlinmurens fall 1989 och Sovjetunionens sönderfall 1991.¹ De nya spänningarna som uppstod efter krigsslutet var främst mellan USA och Sovjetunionen. Efter en tid bildade USA Atlantpakten som senare byggdes upp till nuvarande North Atlantic Treaty Organization (NATO). När Västtyskland gick med i NATO 1955, svarade Sovjetunionen med att etablera Warszawapakten. Dessa skulle senare kallas för de två blocken, Väst respektive Öst.

Sverige som har en av Europas längsta kuststräckor låg i gränslandet mellan de båda blocken. Warszawapakten med den ”röda jätten” i spetsen låg på andra sidan Östersjön och på andra sidan var NATO med Norge och Danmark som närmsta länder. Detta ställde vissa krav på Sverige, för att kunna hävda sin suveränitet och

¹ Rolf H Lindholm (2008) *Kalla kriget och Sverige*. s.7

neutralitet var det nödvändigt att kunna upptäcka och avvisa de kränkningar som skulle komma att ske under perioden. Med den förhållandevis långa kuststräckan ställde detta höga krav på den svenska marinen.² Marinens närvaro är mycket viktig för att skapa handlingsfrihet åt makthavare och underlättar att nå säkerhetspolitiska målsättningar.³

Sveriges huvudlinje i utrikespolitiken under det kalla kriget var ”[...]alliansfrihet i fred, syftande till neutralitet i händelse av krig”.⁴ Sverige byggde också upp ett förhållandevis starkt nationellt försvar för att kunna hävda sin suveränitet och för att vara trovärdiga i sin neutralitetspolitik. Men det skulle visa sig att trovärdigheten inte alltid var hög, Sveriges sista ÖB under det kalla kriget, Bengt Gustafsson (1986-1994) skriver i några reflektioner kring neutraliteten: ”Även jag ”gick på” att vi bedrev strikt neutralitetspolitik under kalla kriget”.⁵ Även Sovjetunionen hade sina misstankar mot Sveriges förda politik under den tiden, något som utmärker detta är reaktionen från Sovjetunionen när Sverige gjorde närmande till EEC och EG under 1960-talet. Detta blev uppmärksammat i media som oförenligt med den svenska neutralitetspolitiken.⁶

1.2 Problemformulering

Det kalla kriget som varade i nästan 50 år var en global kraftmätning mellan de båda blocken Öst och Väst. Sverige låg i gränslandet mellan dessa block vilket skulle få inverkan på den svenska säkerhetspolitiken. Under denna period var det svenska sjöterritoriet utsatt för flera incidenter, några av dem blev nyhetsrubriker, ett bra exempel på detta är U137, en Sovjetisk ubåt som gick på grund utanför Karlskrona.⁷

En incident kan hanteras på flera olika sätt beroende på dess karaktär. Ur ett neutralitetsperspektiv är det intressant att undersöka huruvida dessa incidenter hanterades på samma sätt oavsett om de var från Öst- respektive Västblocken och om åtgärderna som vidtogs speglar den under tiden förda politiken.

² Magnus Haglund (2009) *Flottan och det kalla kriget: Ett personligt perspektiv*. s. 20

³ Jerker Widén & Jan Ångström (2004) *Militärteorins grunder*. s. 218

⁴ Magnus Haglund (2009) *Flottan och det kalla kriget: Ett personligt perspektiv*. s. 9

⁵ Bengt Gustafsson (2006) *Det ”kalla kriget” – några reflektioner*. s. 39

⁶ Olof Kronvall & Magnus Petersson (2005) *Svensk säkerhetspolitik i supermakternas skugga 1945-1991*. s. 89

⁷ Jan Linder & Lennart Lundberg (2002) *Ofredens hav Östersjön 1939-1992*. s. 206

De arkiv som innehåller dessa rapporter har nyligen öppnats upp och det är också av betydelse att få kunskap om detta ur ett historiskt perspektiv.

1.3 Syfte och frågeställning

Syftet med uppsatsen är att studera hur de incidenter som ägde rum på svenskt sjöterritorium under 1960-talet hanterades och att undersöka om hanteringen av dem skiljde sig åt beroende av om de var orsakade av Öst- respektive Västblocken. Vidare är syftet också att försöka kategorisera och tolka dessa åtgärder utifrån de båda begreppsparen *avskräckning och förtroendeskapande* respektive *integration och avskärmning*.

- *Hur såg fördelningen av vidtagna åtgärder ut mot incidenter från Öst- och Västblocken, samt vilka eventuella skillnader fanns det?*
- *Hur kan olika åtgärder mot Östblocket tolkas i förhållande till avskräckning och förtroendeskapande?*
- *Hur kan olika åtgärder mot Västblocket tolkas i förhållande till integration och avskärmning?*

1.4 Tidigare forskning

Efter sökningar i databaser av tidigare forskning har inget material kunnat återfinnas som behandlar incidenter under 1960-talet där det studerats vilka åtgärder som vidtogs och eventuella skillnader dem emellan. Däremot har det nyligen gjorts en sammanställning av antalet kränkningar som skedde på svenskt sjöterritorium under åren 1962-69 där det framgår att svenskt sjöterritorium kränktes fler gånger på ytan än under ytan.⁸ Inga böcker som behandlar kränkningar på ytan har hittats. När det gäller kränkningar som skedde under ytan har det skrivits ett flertal utredningar, rapporter och böcker. Två incidenter som blivit uppmärksammade är grundstötningen av ubåten U137 utanför Karlskrona och ubåtsincidenten vid Utö.⁹ Det framgår också att Sveriges förmåga att avvisa, varna och tvinga upp ubåtar under 1980-talet var

⁸ Frank Rosenius (red) & Gustaf von Hofsten (2009) *Kustflottan: De svenska sjöstridskrafterna under 1900-talet*. s. 186

⁹ Bror Stefenson (2007) *Från periskop och brygga*. s. 58

bristfällig.¹⁰ Vidare har det inte tidigare gjorts någon studie kring hur de båda blocken kunde ha uppfattat åtgärderna vid kränkningarna utifrån de två begreppsparen *avskräckning* och *förtroendeskapande* samt *integration* och *avskärmning*. I den forskning som tidigare har inkluderat de båda begreppsparen har de använts som utgångspunkt för att beskriva Sveriges agerande under det kalla kriget ur ett säkerhetspolitiskt perspektiv. Det kalla kriget *per se*, har studerats i stor omfattning. Bland andra har Försvarshögskolan startat upp ett forskningsprojekt som heter *Försvaret och det kalla kriget* (FOKK) där professor Kent Zetterberg är forskningsledare. Det kalla kriget studeras i detta projekt ur flera olika synvinklar bland annat undersöks marinens utveckling.¹¹

1.5 Centrala begrepp

Svenskt sjöterritorium

Svenskt sjöterritorium ingår i begreppet svenskt territorium, med detta avses "[...] Sveriges landområden, Sveriges sjöterritorium med inre vatten och territorialhav samt luftrummet över landområdena och sjöterritoriet".¹² Uttrycket territorialvatten förekommer också i vissa fall men syftar till samma sak som territorialhav. Inre vatten är det område som ligger innanför den så kallade baslinjen, vilken är en linje som går från väldefinierade punkter längs vår kust som t.ex. uddar och öar, Sveriges skärgårdar ligger innanför baslinjen.¹³ Till inre vatten räknas också insjöar, vattendrag och kanaler.¹⁴ Territorialhav är det område som sträcker sig från baslinjen till territorialvattengränsen, denna kan folkrättsligt inte utsträcka sig längre än 12 Nautiska mil (NM) vilket den gjort sedan 1966.¹⁵ Tidigare sträckte den sig endast 4 NM från baslinjen. Territorialvattengränsen följer baslinjen och är en yttre gräns för territorialhavet.

¹⁰ Bror Stefenson (2007) *Från periskop och brygga*. s. 58

¹¹ Rolf Edwardson & Herman Fältström (2009) *Vi levde i verkligheten. Marinens operationer och taktik under kalla kriget*. s. 5

¹² Försvarsdepartementet (1992) *Tillträdesförordningen*. SFS 1992:118. § 2

¹³ Försvarsmakten (2005) *Doktrin för marina operationer*. s. 32

¹⁴ Utrikesdepartementet (1966) *Lag om Sveriges sjöterritorium*. SFS 1966:374. § 2

¹⁵ *Ibid.* § 3

Kränkning

Inom Folkrätten benämns det som kränkning när ett lands statsfartyg korsar ett annat lands gräns på ett otillåtet sätt, det vill säga utan föregående tillstånd eller i strid med reglerna om oskadlig genomfart. Alla länder anses folkrättsligt skyldiga att skydda sina gränser och avvisa kränkningar, vid behov med våld.¹⁶ Kränkningar innebär också ett brott mot svensk lag enligt Tillträdesförordningen.¹⁷

Incident

De rapporter som har studerats visar på ett inkonsekvent sätt att använda begreppen kränkning, överträdelse av Tillträdesförordningen och incident. Eftersom alla dessa uttryck används i rapporterna har det i uppsatsen gjorts en sammanslagning av dessa till begreppet incident för att göra det lättare för läsaren att förstå vad som menas. Vad det gäller rapportering av incidenter skall Försvarmakten så snabbt som möjligt underrätta chefen för Utrikesdepartementet (UD) och chefen för Förvarsdepartementet.¹⁸

1.6 Disposition

Denna uppsats är uppdelad i fem kapitel, det första kapitlet tar upp en kort bakgrund till arbetet, problemformulering, syfte och frågeställning, tidigare forskning samt en beskrivning av begrepp som är centrala i uppsatsen. Nästföljande kapitel är teori, här kommer de för uppsatsen centrala teoretiska begreppsparen att redovisas och hur de har tillämpats för denna uppsats samt deras brister och förtjänster. I detta kapitel finns även en beskrivning av analysmodellen som tagits fram. Det tredje kapitlet tar upp metoden som använts till uppsatsen, i denna del beskrivs avgränsningar, material och datainsamling, samt källkritik. Kapitel fyra inleds med en presentation av empirin, vidare beskrivs här de studerade incidenterna som är sammanställda såväl i text som i figurer. Detta kapitel innehåller också resultatet utifrån de tre frågeställningarna. I kapitel fem vilket är det sista förs en avslutande diskussion tillsammans med dragna slutsatser.

¹⁶ Försvvarshögskolan (2002) *Folkrätt för totalförsvaret*. ss. 17, 49

¹⁷ Förvarsdepartementet (1992) *Tillträdesförordningen*. SFS 1992:118. § 4

¹⁸ Försvvarsmakten (1995) *Handbok IKFN*. s. 2

2. Teori

Inledningsvis kommer det i detta kapitel att redogöras för begreppsparen *avskräckning och förtroendeskapande* samt *integration och avskärmning* som är centrala i uppsatsen. Först kommer en beskrivning av hur grundarna av begreppen använt sig av dem. Senare beskrivs det hur två svenska forskare tar hjälp av begreppen. Sist förklaras hur de har använts som teoretiskt ramverk för denna framställning. Därefter redovisas de brister och förtjänster som användningen av begreppen kan medför. Slutligen förklaras analysmodellen som utvecklats för denna uppsats samt hur klassificering av åtgärderna som vidtagits mot incidenterna gjorts.

2.1 Begreppsparen

Avskräckning och förtroendeskapande är det första av de två begreppsparen som används som teoretisk referensram i denna uppsats. De är en svensk översättning av de från norsk forskning använda begreppen *avskrekking og beroligelse*, på engelska *deterrence and reassurance*. Ursprungligen kommer dessa begrepp från en norsk forskare vid namn Johan Jørgen Holst.¹⁹

Begreppen skapades för att fungera som ett verktyg för att analysera norsk säkerhetspolitik under det kalla kriget. Holst menar att norsk säkerhetspolitik gentemot Sovjetunionen och Östblocket hela tiden var en balansgång mellan avskräckning och förtroendeskapande.²⁰ Medlemskapet i NATO var en av de avskräckning delarna, Holst skriver: *”For et lite land som Norge er således alliansemedlemskap en pant på at enhver konflikt om landets territorium vil bli en større internasjonal konflikt.”*²¹ Men samtidigt syftade norsk säkerhetspolitik till att vara förtroendeskapande gentemot Sovjetunionen, ett tydligt tecken på detta är Norges minimivillkor i NATO- alliansen. Ett exempel på detta är Norges baspolitik: *”Men samtidig har Norge tatt det standpunkt at landet ikke vil åpne baser for*

¹⁹ Olof Kronvall & Magnus Petersson (2005) *Svensk säkerhetspolitik i supermakternas skugga 1945-1991*. s. 16

²⁰ Johan Jørgen Holst (1966) *Norsk Sikkerhetspolitikk i strategisk perspektiv*. s. 465

²¹ Johan Jørgen Holst (1967) *Norsk Sikkerhetspolitikk i strategisk perspektiv. Bind I: Analyse* s. 68

*fremmede maktens stridskrefter på norsk territorium så lenge Norge ikke er angrepet eller utsatt for trusler om angrepp.”*²²

Även nästa begreppspar integration och avskärmning har norskt ursprung och är den svenska översättningen av begreppspar *integrasjon og avskjerming* på engelska integration and screening. Ursprungligen var det Rolf Tamnes som gjorde dessa två begrepp allmänt kända i norsk forskning.²³ Tamnes menar att det hela tiden gjordes en avvägning mellan dessa två begrepp i norsk säkerhetspolitik i förhållande till NATO.²⁴ I och med medlemskapet i NATO och anpassningen till de västliga försvarssystemen visar Norge på en integration med västmakterna och NATO. Men samtidigt ville Norge avskärma sig för att skaffa sig en viss handlingsfrihet, detta gjorde de genom att säga nej till att deras allierade upprättade baser på norskt territorium.²⁵

Två svenska forskare, Olof Kronvall och Magnus Petersson har hjälpt till att etablera de båda begreppsparen i svensk forskning, i sin bok *Svensk säkerhetspolitik i supermaktens skugga 1945-1991*. Där begreppen inriktar sig på svensk säkerhetspolitik under det kalla kriget. De båda begreppsparen karakteriserar enligt, Kronvall och Petersson norsk säkerhetspolitik under det kalla kriget på ett träffande sätt.²⁶ Även om Sverige och Norge skiljer sig en del åt, menar de dock att norsk säkerhetspolitik på många sätt kan jämföras med svensk säkerhetspolitik eftersom båda är små stater och ligger i en spricka mellan de båda blocken.²⁷ Men en skillnad som har stor betydelse är att Norge bedrev en allianspolitik mot NATO, medan Sverige under flera år hade hållit sig till alliansfrihet och neutralitetspolitik.²⁸

Kronvall och Petersson delar in sin bok i olika kapitel som var för sig behandlar en begränsad tidsperiod som styrs av olika faser under det kalla kriget. De fokuserar på

²² Johan Jørgen Holst (1967) *Norsk Sikkerhetspolitikk i strategisk perspektiv. Bind II: Dokumentasjon* s. 75

²³ Olof Kronvall & Magnus Petersson (2005) *Svensk säkerhetspolitik i supermaktens skugga 1945-1991*. s. 16

²⁴ Rolf Tamnes (1986) *Integration and Screening. The Two Faces of Norwegian Alliance Policy, 1945-1986*. s. 3

²⁵ Ibid. s. 8

²⁶ Olof Kronvall & Magnus Petersson (2005) *Svensk säkerhetspolitik i supermaktens skugga 1945-1991*. s. 16

²⁷ Ibid. s. 14

²⁸ Ibid. ss. 16, 17

Sveriges agerande gentemot de båda supermakterna och har en kronologisk och tematisk struktur. Begreppsparen fungerar som ett hjälpmedel eller perspektiv för att strukturera arbetet. Efter att ha redogjort för tidsperioden går de in djupare i olika händelser som påverkade svensk säkerhetspolitik. Därefter används begreppen för att få ett analytiskt perspektiv. De analyserar olika händelser utifrån begreppsparen, först mot Östblocket med begreppen avskräckning och förtroendeskapande och därefter mot Västblocket med begreppen integration och avskärmning.

I denna uppsats används begreppsparen i ett nytt sammanhang. För att tidigare ha använts ur vad som får ses som ett macroperspektiv på svensk säkerhetspolitik till att nu användas ur vad som kan betraktas som ett microperspektiv, nämligen hantering av incidenter. För att begreppsparen ska kunna tillämpas och fungera som teoretiskt ramverk vid tolkning och kategorisering av de olika åtgärderna har en modifiering gjorts i förhållande till Kronvall och Peterssons användning av begreppsparen. Modifieringen påverkar inte på något sätt den delvisa överlappningen av de båda begreppsparen som Kronvall och Petersson beskriver, avseende att ett agerande kan ge utslag för två strategier.²⁹ Det vill säga att en handling gentemot Öst kan verka som förtroendeskapande samtidigt som den gentemot Väst kan verka avskärmande och vice versa. I följande text kommer det att redogöras för hur modifieringen gjorts och vad utgångspunkterna har varit för att kunna tolka och kategorisera åtgärderna. För att underlätta tillämpningen av begreppsparen har de båda positivt värdeladdade begreppen förtroendeskapande och integration använts på samma sätt, liksom att de negativt värdeladdade begreppen avskräckning och avskärmning använts på samma sätt.

För de första två begreppen förtroendeskapande och integration har utgångspunkten varit i vilken utsträckning åtgärden kunde tolkas som främjande eller ej för trovärdigheten av neutralitetspolitiken. I förhållande till förtroendeskapande menar Kronvall och Petersson att genom regeringens agerande kunde den antingen stärka eller försvaga trovärdigheten för neutralitetspolitiken.³⁰ Vilket nära kan översättas till mer eller mindre i linje med förtroendeskapande agerande gentemot Öst. På samma

²⁹ Olof Kronvall & Magnus Petersson (2005) *Svensk säkerhetspolitik i supermakternas skugga 1945-1991*. s. 18

³⁰ *Ibid.* ss. 89, 91

sätt som det ses som mer eller mindre integration gentemot Väst. Något som minskade trovärdigheten för neutralitetspolitiken gentemot Öst och därmed skadade förtroendeskapandet var till exempel Sveriges närmande till EEC och EG³¹, som tidigare nämnts. Med resonemanget som förts här ovan, innebär detta att det samtidigt stärkte integrationen mot Väst.

De andra två begreppen är avskräckning och avskärmning. Här är utgångspunkten i uppsatsen hur hotfull och/eller provokativ åtgärden kan tolkas vara. Det starka svenska nationella försvaret tillhörde en av de avskräckande delarna i agerandet gentemot Öst.³² Detta påvisade också att det inte gick att förlita sig lika mycket på hjälp från Väst. Kronvall och Petersson påpekar att tyngdpunkten på frågor med säkerhetspolitiskt fokus definitivt låg på avskärmning i förhållande till Väst.³³ Den tydligaste yttringen var alliansfriheten, att Sverige inte anslöt sig till NATO som sina grannländer.³⁴ Det tydligaste exemplet på avskräckning gentemot Öst var de satsningar på försvaret som kulminerade 1958.³⁵

2.1.1 Brister och förtjänster

En av de största bristerna med begreppsparen som Kronvall och Petersson använder sig av och som tillämpas i denna studie är att de enligt Ottoson brister i teoretisk styrka.³⁶ Det är också något som visat sig stämma bra eftersom det har varit problematiskt att kategorisera vissa av åtgärderna enligt begreppsparen. Begreppsparen har dock i stort fungerat bra att metodiskt strukturera upp arbetet efter. En svårighet med att använda begreppsparen här är att det inte gjorts på ett liknande sätt tidigare vilket leder till en utmaning att använda dem. Men samtidigt ger det upphov till ett nytt spår i forskningen.

2.2 Analysmodell

³¹ Olof Kronvall & Magnus Petersson (2005) *Svensk säkerhetspolitik i supermakternas skugga 1945-1991*. s. 89

³² Ibid. s. 101

³³ Ibid. s. 162

³⁴ Ibid. s. 54

³⁵ Ibid. s. 162

³⁶ <http://www.tidsanda.se/Kronvall.htm> 2011-05-28

För att kunna besvara de två sista frågeställningarna har en analysmodell tagits fram. Syftet med modellen är att underlätta och tydligt visa analysens olika steg. Inledningsvis gjordes en tolkning av de olika typerna av åtgärder, därefter sorterades de enskilda incidenterna utifrån blocktillhörighet, för att slutligen kategorisera tillhörande åtgärd under lämpligt begrepp tillhörande respektive begreppspar (fig. 1).

Figur 1 *Analysmodell*

2.2.1 Klassificering av åtgärder

Åtgärderna som vidtogs vid de studerade incidenterna har klassificerats enligt IKFN-förordningen. Där återfinns anvisningar avseende de olika åtgärder som marinen ska vidta för att hantera incidenter mot utländska fartyg som befinner sig på svenskt sjöterritorium. Utifrån förordningen går det att utläsa fem olika åtgärder vilka är att avvisa, preja och visitera samt varningskott och verkanseld.³⁷ Ytterligare en åtgärd som har identifierats från de rapporter som studerats är att inte vidta någon åtgärd alls. Med denna benämning avses i uppsatsen när det inte vidtagits någon av de andra åtgärderna oberoende av anledning. Förklaringen till detta är att det i många fall har handlat om missförstånd eller att det helt enkelt inte hunnits vidtas någon åtgärd. Nedan görs en beskrivning av åtgärderna, vad de innebär och tillvägagångssätt för respektive åtgärd. Det som styr vilka åtgärder som vidtas är, område (inre vatten, skyddsområde, territorialhav), fartygstyp och misstanke om fientliga avsikter.

Avvisning: Med avvisning avses att ett fartyg anmodas att lämna svenskt sjöterritorium skriftligt, muntligt eller med signaler.³⁸

³⁷ Försvarsmakten (1995) *Handbok IKFN*. ss. 7, 11

³⁸ *Ibid.* s. 14

Prejning: Prejning av ett fartyg innebär att befälhavaren antingen via radio eller via signaler ber fartyget göra vissa manövrar. Detta kan vara att styra en anvisad kurs, stoppa sitt fartyg, lägga bi eller ankra. Det kan också innebära att fysiskt köra upp till det andra fartyget, men detta sker sällan.³⁹

Visitering: Visitering av ett fartyg innebär att det görs en kontroll av fartygets papper och om det skulle behövas görs en skeppsrannsakan.⁴⁰ Visitering görs för att fastställa fartygets nationalitet eller för att kontrollera om det är ett statsägt fartyg eller ett handelsfartyg. Visitering görs av utbildad personal och de ska vara beväpnade.⁴¹

Varningskott: Varningskott innebär att skjuta mot ett fartyg utan att vålla någon skada. Detta används när det inte på något annat sätt gått att varna fartyget. Till exempel via radio eller signaler.⁴²

Verkanseld: Verkanseld innebär att med vapen tvinga fartyget i fråga att avbryta överträdelsen och slutar när det avsedda syftet nåtts. Ingripande med vapenmakt skall alltid föregås av en varning. Varning kan ske antingen via radio, via signaler eller via varningskott.⁴³

3. Metod

I detta metodkapitel kommer metoden som användes under arbetet att redovisas och motiveras. Här förklaras också de avgränsningar som inramat uppsatsen i tid och rum. Material och datainsamling har slagits ihop till en gemensam rubrik eftersom de i beskrivningen överlappar varandra i denna studie. Här beskrivs det material som har legat till grund för uppsatsen och hur materialet har insamlats. Metodkapitlet avslutas med en källkritisk granskning av materialet utifrån fyra principer.

³⁹ Försvarsmakten (1995) *Handbok IKFN*. s. 8

⁴⁰ *Ibid.* s. 9

⁴¹ *Ibid.* s. 9

⁴² *Ibid.* s. 9

⁴³ *Ibid.* s. 11

3.1 Metodval

Såväl en kvantitativ som en kvalitativ ansats har använts för att besvara de frågeställningar som ställts. För att besvara den första frågeställningen, som är rent kvantitativ till sin karaktär, avseende hur fördelningen av åtgärder såg ut och eventuella skillnader mellan de åtgärder som vidtagits mot incidenter som orsakades av Öst respektive Väst har en kvantitativ innehållsanalys av incidentrapporterna gjorts.⁴⁴ Innehållsanalysen följs upp med beskrivande statistik i form av frekvenser och procenttal.⁴⁵ Datamaterialet har sammanställts i tabeller och figurer vilket har bidragit till att underlätta analysen av materialet för författaren, förhoppningsvis ökar det också överskådligheten för läsaren.

För att besvara de andra två frågeställningarna, som avser tolkning av åtgärderna, har en kvalitativ textanalys gjorts. För att säkerställa att det väsentliga innehållet i texterna framkommer har rapporterna lästs ett flertal gånger.⁴⁶ Avsikten har varit att kunna systematisera innehållet i incidentrapporterna och kategorisera det i förhållande till begreppsparen.⁴⁷ Det kan här vara på sin plats att poängtera att den kvantitativa innehållsanalysen kan ses som besläktad med den kvalitativa vilket gör att gränserna dem emellan ibland kan vara otydliga.⁴⁸ Textanalysen föregicks av en *klassificering* av åtgärderna för att kunna analysera den data som är insamlad.⁴⁹ För att klasserna skulle vara reliabla och valida, d.v.s. tillförlitliga och lämpliga för sitt sammanhang har incidentrapporterna använts som utgångspunkt. Därefter har klasserna jämförts med *Handbok IKFN*.⁵⁰ Detta har visat sig vara fruktbart eftersom klasserna blev uttömmande. Detta gör klassningen logisk och användbar för analys samt för att kunna dra riktiga slutsatser.⁵¹

3.2 Avgränsningar

Med avseende på tid behandlas tiden från 1962 till 1969, denna avgränsning i tid har gjorts av två anledningar. Dels för att Kubakrisen avslutades 1962 vilket skapade

⁴⁴ Peter Esaiasson, Mikael Gilljam, Henrik Oscarsson & Lena Wängnerud (2007) *Metodpraktikan, konsten att studera samhälle, individ och marknad*. s. 223

⁴⁵ Ibid. s. 393

⁴⁶ Ibid. s. 237

⁴⁷ Ibid. s. 238

⁴⁸ Ibid. s. 223

⁴⁹ Rolf Ejvegård (2003) *Vetenskaplig metod*. s. 35

⁵⁰ Försvarsmakten (1995) *Handbok IKFN*. s. 8 f.f.

⁵¹ Rolf Ejvegård (2003) *Vetenskaplig metod*. s. 35

vissa avspänningar mellan Öst- och Västblocken men också för att tiden inte räckt till för längre studier inom ramen för uppsatsen eftersom det har visat sig vara mer tidskrävande att gå igenom arkiven än väntat.

I rum har begränsningar gjorts till incidenter som skedde på ytan och Sveriges sjöterritorium. Således kommer inte landområden och luftrummet att behandlas i denna uppsats. Vidare har de incidenter där nationalitet inte kunnat fastställas uteslutits eftersom detta gör att blocktillhörighet inte kan bekräftas, vilket inte leder till syftet med uppsatsen. Av samma anledning har inte heller de incidenter som skett under ytan tagits med.

3.3 Material och datainsamling

Det otryckta material som använts för att besvara syftet och frågeställningarna har varit i form av samtliga rapporter, 66 stycken, som avser de incidenter som skedde under åren 1962 till och med 1969. Dessa rapporter har i första hand studerats på Riksarkivet men också på Krigsarkivet.

Inledningsvis gjordes studierna av rapporterna på Krigsarkivet. Där studerades de rapporter som inkommit till chefen för marinen under tidsperioden 1962-1964. För att finna dessa har inkommande och utgående diarium till chefen för marinen under perioden studerats. I dessa diarium återfinns de klassificeringsnummer som rapporter om kränkningar har. Denna information har sedan använts för att hitta de seriesignum och volymnummer som behandlar incidenter under den aktuella tidsperioden.

Med syfte att också inhämta information om vilka ambassadkontakter som UD tog i samband med incidenterna gjordes resterande delen av granskningen av rapporterna på Riksarkivet. (Där arkiveras också den rapportering som skett mellan olika ambassader angående incidenter.) På Riksarkivet har UD:s inkommande handlingar avseende incidenter mellan åren 1962 och 1969 studerats. Dessa handlingar beställs och heter *"Sjöterritorium. Kränkningar av territorialvattengränsen. Sverige."*, rapporterna står som inkommande till UD från marinen.

Att samtliga rapporter från hela tidsperioden, åren 1962-1969, studerats på Riksarkivet innebär att rapporterna från åren 1962 till och med 1964 har studerats i två olika arkiv. Inga skillnader har upptäckts där det gjorts studier av rapporter på båda arkiven, under samma tidsperiod.

3.4 Källkritik

Källkritik är något som berör all forskning. Under en forskningsprocess ställs forskaren inför ett flertal olika problem som måste lösas. En betydelsefull del är att ta reda på om saker och ting är sant eller inte. I detta avsnitt kommer rapporterna från arkiven att bedömas och värderas. I detta resonemang är utgångspunkten de fyra källkritiska principerna *äkthet, tidssamband, oberoende och tendensfrihet*.⁵² Vidare kan en skriftlig källa som rapporterna, läsas ur två olika synvinklar, antingen som *en kvarleva* eller *en berättelse*.⁵³ I uppsatsen har rapporterna setts som berättelser snarare än som kvarlevor, eftersom det är innehållet i rapporterna som är relevant och inte hur rapporterna såg ut.

Att värdera någots äkthet är oftast mycket svårt, det går att ifrågasätta äktheten i nästan alla källor, skriftliga berättelser (som används i denna uppsats), tal, film och fotografier m.m.⁵⁴ För en lekman inom ett ämne kan det vara svårt att avgöra om något är förfalskat eller inte. Rapporterna synes ha en objektiv förhållning till incidenterna, det bör inte finnas något syfte att förfalska eller hitta på att incidenten har ägt rum. Ingen av åtgärderna har heller haft en sådan karaktär att det skulle föreligga misstankar om förfalskning. Med allt detta sammantaget bedöms rapporterna ha en stor tillförlitlighet ur äkthetsperspektiv.

Den andra källkritiska principen avser tidssamband vilket innebär hur lång tid som förflutit emellan en händelse och dess berättelse. Med avseende på tidssambandet får det anses som en bidragande faktor till trovärdigheten av rapporterna. Samtliga rapporter är daterade inom någon dag utifrån när incidenten skedde. I flera fall har också loggboksanteckningar bifogats, vilka skrivs i nästan direkt anslutning till

⁵² Torsten Thuren (2005) *Källkritik*. s. 13

⁵³ *Ibid.* s. 100

⁵⁴ *Ibid.* s. 29

incidenterna. Dessa anteckningar fungerar som ett juridiskt dokument vilket också stärker trovärdigheten.

Nästa källkritiska princip som här redovisas är oberoende. Med detta avses att texten inte ska vara refererande eller en avskrift av en annan källa.⁵⁵ Eftersom rapporterna inte hamnar under någon av dessa bedömningsgrunder anses även oberoendet bidra till att rapporterna har hög tillförlitlighet.

Den sista delen i källkritiken är tendensfrihet vilket innebär att det inte ska föreligga misstanke om att källan förvränger verkligheten på grund av några personliga orsaker, politiska skäl eller av annan bakgrund.⁵⁶ Ur detta perspektiv finns det misstankar om att de inte valt att rapportera exakt hur tillvägagångssättet var för att åtgärda incidenten. Orsaken till misstanken är att det finns reglerat hur marinen skall gå tillväga och på vilket sätt. Detta kan skapa en tendens till att återskapa händelseförloppet lite annorlunda för att passa in i dessa redan färdiga handlingsplaner. Det som kan gå förlorat i rapporterna som skiljer sig från verkligheten är vissa nyanser av vad som egentligen skedde. Men bedömningen är att det inte fått någon betydande inverkan på resultatet i föreliggande studie i sin helhet.

4. Empiri

Detta kapitel behandlar resultatet från de studier som gjorts av rapporter på Riksarkivet.⁵⁷ Inledningsvis görs en generell beskrivning av det sammanställda materialet. Därefter beskrivs hur fördelningen av åtgärderna såg ut mot incidenter från Öst- och Västblocken. I anslutning till detta görs en jämförelse av åtgärderna blocken emellan. Därefter görs en empirisk analys, där åtgärderna analyseras gentemot Öst respektive Väst för att kunna kategoriseras enligt begreppsparen. Slutligen redovisas en sammanfattning av analysen.

⁵⁵ Ibid. s. 13

⁵⁶ Torsten Thuren (2005) *Källkritik*. s. 13

⁵⁷ Referenskod: SE/ RA/ 221/ 2210.03.2/ HP/ HP52G/ Vol. 25-26.

4.1 Beskrivning av incidenter

Efter att ha exkluderat de incidenter där nationalitet inte kunnat fastställas inklusive de incidenter som skedde under ytan kvarstod totalt 66 stycken incidenter där utländska fartyg kränkte svenskt sjöterritorium eller gjorde överträdelser enligt Tillträdesförordningen.

Örlogsfartyg var de fartyg som stod för de flesta incidenterna (26 st), andra fartyg var fiskefartyg (7 st), sjömättningsfartyg (4 st), forskningsfartyg (3 st), skolfartyg (2 st), en bogserbåt (1 st), en isbrytare (1 st) och ett okänt fartyg (1 st). Ospecificerade statsägda fartyg stod för näst flest incidenter (21 st). Anledningen till denna kategori är att det inte alltid framgick i rapporterna vilken typ av statsägt fartyg det var.⁵⁸

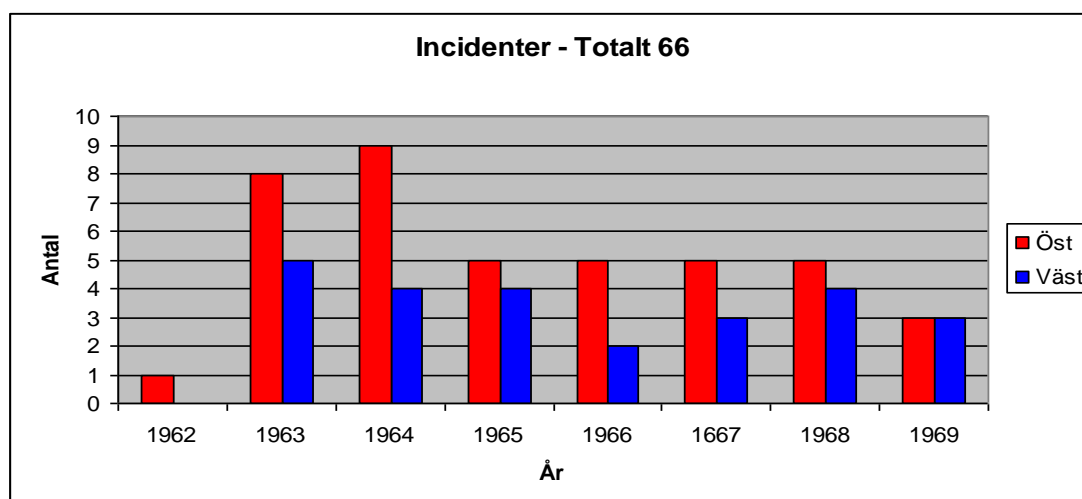
Antalet incidenter ökade från 1962 till 1963, från att det skett en incident under 1962⁵⁹ till att det var 13 incidenter 1963 och lika många 1964.⁶⁰ De efterföljande åren 1965-69 var det inga stora variationer på antalet incidenter, de pendlar mellan 6-9 stycken (fig. 2).⁶¹ Östblocket stod för de flesta av incidenterna under tidsperioden (41 st av 66, 62 %). I 30 av samtliga fall skickades en rapport från UD till den berörda ambassaden. Fördelningen av antalet sända rapporter var lika i antal mellan Öst och Väst (15 st vardera). Procentuellt sett innebär det dock att protester skickades i 37 % av fallen när en incident var från Östblocket och i 60 % av fallen när incidenterna var från Västblocket. I de fall som det inte skickades någon rapport framgår det inte om det var på grund av någon speciell anledning.

⁵⁸ Referenskod: SE/ RA/ 221/ 2210.03.2/ HP/ HP52G/ Vol. 25-26.

⁵⁹ Referenskod: SE/ RA/ 221/ 2210.03.2/ HP/ HP52G/ Vol. 25/ Akt 1. *Stämpel: Inkom 27 maj 1964 UD:s arkiv.*

⁶⁰ Referenskod: SE/ RA/ 221/ 2210.03.2/ HP/ HP52G/ Vol. 25/ Akt 1.

⁶¹ Referenskod: SE/ RA/ 221/ 2210.03.2/ HP/ HP52G/ Vol. 25/ Akt 2, 3, 4.

Figur 2 Sammanställning av antalet incidenter från respektive block i kronologisk ordning.

4.2 Beskrivning av åtgärder mot Öst- och Västblocken

Den vanligaste hanteringen av incidenterna var ”ingen åtgärd”. Därefter kommer nästa kategori av åtgärder som var avvísning. De andra tre kategorierna var visitering, prejning och avvísning samt visitering och avvísning (tabell 1). Varningsskott och verkanseld har inte förekommit i något av fallen.⁶²

Tabell 1 Antal och olika förekommande åtgärder sorterade efter block.

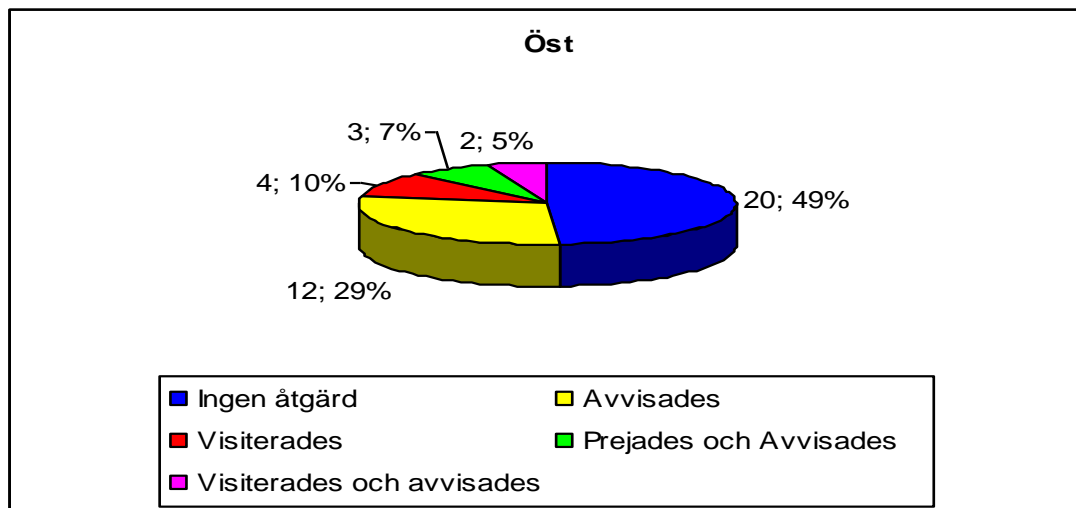
Block	Incidenter	Åtgärder				
		Ingen åtgärd	Avvisades	Visiterades	Prejades och avvissades	Visiterades och avvissades
Öst	41	20	12	4	3	2
Väst	25	15	7	1	1	1
Totalt	66	35	19	5	4	3

4.2.1 Öst

Den vanligaste åtgärden som vidtogs mot incidenter som kom från Öst var ”ingen åtgärd”, denna representerar nästan hälften av samtliga åtgärder. Den åtgärd som var näst vanligast var *avvísning*. De andra tre åtgärderna visitering, prejning och avvísning samt visitering och avvísning står tillsammans för 22 % av åtgärderna (fig. 3).⁶³

⁶² Referenskod: SE/ RA/ 221/ 2210.03.2/ HP/ HP52G/ Vol. 25-26.

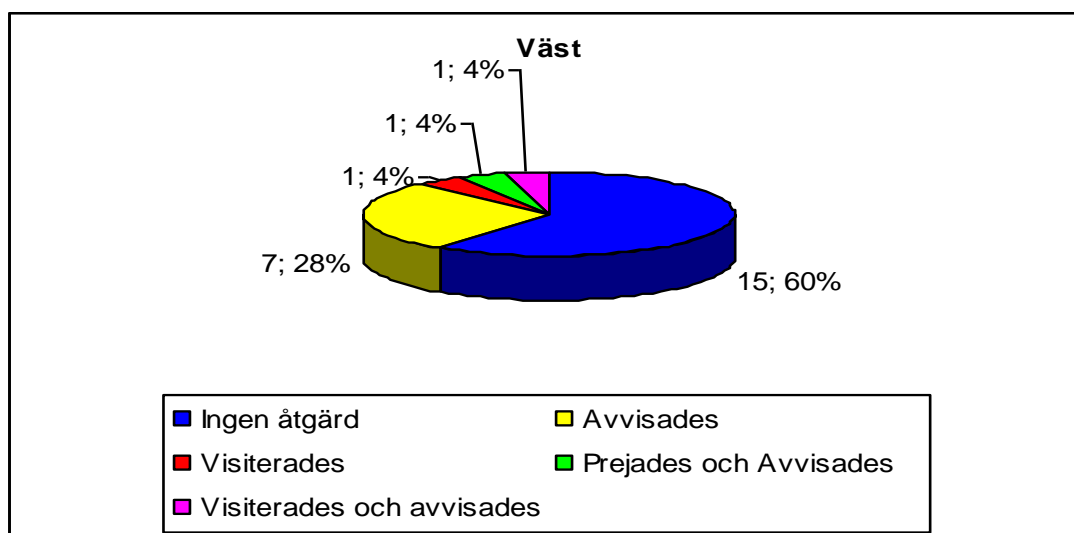
⁶³ Ibid.

Figur 3 Sammanställning av åtgärder som vidtogs mot incidenter från Öst, procentuellt fördelat.

4.2.2 Väst

Den vanligaste åtgärden mot incidenter som kom från Väst var ”ingen åtgärd”, den representerar 60 % av de totala åtgärderna. Den näst vanligaste åtgärden var *avvisning* som står för 28 % av åtgärderna. De övriga åtgärderna som vidtogs står för 4 % vardera (fig. 4).⁶⁴

Figur 4 Sammanställning av åtgärder som vidtogs mot incidenter från Väst, procentuellt fördelat.

4.2.1 Jämförelse mellan Öst- och Västblocken

Att inte vidta någon åtgärd visade sig skilja mest mellan blocken. Öst hade 49 % av de totala åtgärderna som var *ingen åtgärd* medan Väst hade 60 % vilket ger en skillnad på 11 procentenheter. Andelen incidenter som hanterades med avvisning var likartad mellan blocken, 29 respektive 28 %. När det gäller visitering skiljer det sig mer, där stod åtgärden för 10 % av alla åtgärder mot Öst medan det endast skedde i ett fall mot Väst, motsvarande 4 %. Det ger en skillnad på 6 procentenheter. Totalt sett var det 11 % av incidenterna som hanterades med en kombination av åtgärder, *prejning och avvisning* samt *visitering och avvisning*. I fall från Öst var det 12 % som hanterades med denna typ av åtgärds kombinationer medan det var 8 % av fallen från Väst. Detta ger en skillnad på 4 procentenheter.⁶⁵

⁶⁴ Referenskod: SE/ RA/ 221/ 2210.03.2/ HP/ HP52G/ Vol. 25-26.

⁶⁵ Ibid.

4.3 Empirisk analys

I den empiriska analysen har analysmodellen använts (fig. 1). Nedan följer en tematisk presentation av analysen utifrån de olika typerna av åtgärder som vidtogs. Åtgärderna har tolkats och kategoriserats utifrån de båda begreppsparen i förhållande till respektive block. För att illustrera analysen beskrivs för respektive åtgärd också två exempel på incidenter, ett från vardera block.

4.3.1 Tolkning och kategorisering av åtgärderna

Avvisning

Denna typ av åtgärd tolkas som regelrätt eftersom den påvisar att Sverige är på sin vakt och upptäckte incidenten. Dessutom är det en handling som ligger inom ramen för Folkkrätten, att kunna upptäcka och avvisa fartyg för att hävda det egna territoriet. I förhållande till Öst kategoriseras denna åtgärd som *förtroendeskapande* därför att den ligger i linje med att öka trovärdigheten för neutralitetspolitiken. Av samma anledning tolkas hanteringen i förhållande till Väst som *avskärmande*. Eftersom trovärdigheten för neutraliteten ökar minskar integrationen till Väst. Denna åtgärd kan också uppfattas som provokativ gentemot Väst.

Exempel på incident från Öst:

Mellan den 6-9 augusti 1968 befann sig det sovjetiska statsfartyget JUG i Stockholm utan att tillstånd fanns. Fartyget som hade fått lots förtöjde vid Statsgården i Stockholm. Militären underrettades om besöket först när fartyget redan befann sig på svenskt territorium. Anledningen till besöket var att de ville tanka upp fartyget. Senare tillades också att de behövt fylla på matförråden. Fartyget avvisades på eftermiddagen den 9 augusti. På diplomatisk väg frågades om motiv till besöket, men svaret uteblev.⁶⁶

Exempel på incident från Väst:

Under senare delen av maj 1963 genomförde västtyska marinen övningar i södra Östersjön. Under natten och på morgonen den 29 maj ankrade två motortorpedbåtar och ett depåfartyg utanför Karlskrona skärgård. Senare på dagen upptäckte den

⁶⁶ Referenskod: SE/ RA/ 221/ 2210.03.2/ HP/ HP52G/ Vol. 25/ Akt 3. År. 1967- aug 1968. Pm angående sovjetiska fartyget statsfartyget JUG:s besök i Stockholm 6- 9/8 1968.

svenska minsveparen Vinga en västtysk motortorpedbåt, som låg till ankars ungefär en distansminut in på svenskt sjöterritorium. Eftersom detta inte var tillåtet avvisade Vinga fartyget strax efteråt. I rapporten konstateras också att allt eftersom den västtyska marinens styrka ökade enligt upprustningsplanen, kunde det förväntas mer verksamhet i södra Östersjön. UD lämnade senare en protest till den västtyska ambassaden och krävde att innan större övningar skulle genomföras nära svenskt territorium skulle Sverige förvarnas. Den västtyska ambassaden beklagade det inträffade.⁶⁷

Visitering

Denna typ av åtgärd kan tolkas som ett tecken på misstro mot det berörda fartyget eftersom de i första stadiet under en visitation går igenom fartygets dokumentation. Denna åtgärd kan också ses som mer provokativ än avvisning. Samtidigt kan den dock stärka trovärdigheten för neutralitetspolitiken. I förhållande till Öst kategoriseras denna åtgärd som *förtroendeskapande* eftersom det anses ligga i linje med neutraliteten i högre grad än den vore provokativ. I förhållande till Väst kategoriseras denna åtgärd som *avskärmande*. Eftersom den stärker neutraliteten vilket ger utslag i avskärmning och dessutom innehåller en viss grad av provokation.

Exempel på incident från Öst:

Den 10 december 1965 ankrade det polskägda statsfartyget R1 av Gdynia på svenskt territorialvatten vid Ölands norra udde. Fartyget var en livräddningskryssare, under visitationen framkom det att fartyget var där för att hämta en tidigare förlist polsk lustjakt. Det fanns inga tillstånd från svenska myndigheter att genomföra detta. Efter att ärendet närmare undersökts meddelades UD att de fick tillstånd till att genomföra bärgningen. Den polska livräddningskryssaren avgick dagen där på mot haveriplatsen och bogserade ut det förlista fartyget från svenskt territorialvatten.⁶⁸

⁶⁷ Referenskod: SE/ RA/ 221/ 2210.03.2/ HP/ HP52G/ Vol. 25/ Akt 1. År. 1963- 1964. *Incidenter m.m. under 2. kvartalet 1963, som krävt ingripande av krigsmakten.*

⁶⁸ Referenskod: SE/ RA/ 221/ 2210.03.2/ HP/ HP52G/ Vol. 25/ Akt 2. År. 1965- 1966. *Orientering om incidenter m.m. samt ÖB beredskapskontroller under 4. kvartalet 1965.*

Exempel på incident från Väst:

Den 30 augusti 1968 ankrade det italienska marina övningsfartyget Americo Vespucci på svenskt inre vatten utanför Göteborg. En visitationsgrupp från Örlogsbas Väst skickades ut till fartyget för att genomföra en visitation. Fartygschefen på Americo Vespucci meddelades att de hade gjort överträdelse av tillträdesbestämmelsen. Men samtidigt lämnades emellertid tillstånd att ligga kvar eftersom de skulle göra ett officiellt besök nästkommande dag i Göteborg. I direkt anslutning till detta tog den italienska myndigheten kontakt med den svenska och begärde ett tillstånd om att få ligga kvar över natten. Tillståndet godkändes direkt. Fartygschefen sade sig inte ha kännedom om de svenska tillträdesbestämmelserna och att han hade kontaktat den italienska marinattachén i Stockholm och meddelat honom att de förväntades ankomma den 30 augusti på förmiddagen.⁶⁹

Prejning och avvisning

Prejning och avvisning som åtgärd kan tolkas som en hotfull och provokativ åtgärd eftersom fartyget hänvisas till vissa manövrar för att senare bli avvisat. I vissa fall innebär det också att rent fysiskt köra fram till fartyget för att påtvinga en viss manöver. Detta ses som en upptrappning av åtgärden avvisning. I förhållande till Öst kategoriseras denna åtgärd som *avskräckning*. Eftersom denna åtgärd tolkas som hotfull och provokativ, anses det som en mer offensiv handling än att bara avvisa. I förhållande till Väst kategoriseras denna åtgärd som *avskärmande* av samma anledning som mot Öst eftersom det här anses vara en mer offensiv handling.

Exempel på incident från Öst:

Klockan 15.00 den 21 juli 1964 prejades det ryska fartyget Oceanograf av Leningrad. Fartyget hade en besättning på 28 man och befann sig ca en distansminut nordost Norrebro. Fartyget hade ankrat upp vid tvåtiden för att genomföra en utombordsmålning och de hade uppgett att de skulle fara vidare den 23 juli. Chefen för Malmö marina bevakningsområde fick uppgifter från tullen att fartyget var ett statsägt specialfartyg som användes för att undersöka havsströmmar. Efter dessa uppgifter togs beslutet att avvisa fartyget. Klockan 16.30 avvisades fartyget. En

⁶⁹ Referenskod: SE/ RA/ 221/ 2210.03.2/ HP/ HP52G/ Vol. 25/ Akt 3. År. 1967- aug 1968. *Orientering om incidenter m.m. samt ÖB beredskapskontroller under 3. kvartalet 1968.*

bevakningsbåt som tidigare lämnat Limhamn observerade fartyget tills dess att det passerat Falsterboområdet.⁷⁰

Exempel på incident från Väst:

Den 30 juni 1966 prejadades det västtyska fartyget S/Y Albatross, som låg till ankars inom ett skyddsområde mellan Fjäderholmarna och Gålö. Fartyget blev avvisat och hänvisat till en ny ankarplats. Genom att ankra inom ett svenskt skyddsområde hade de gjort sig skyldiga till brott mot Tillträdesförordningen.⁷¹

Visitering och avvisning

I likhet med föregående åtgärd tolkas denna åtgärd som hotfull och provokativ. Här görs på samma sätt som ovan en kombination av åtgärder. Först går visitationsgruppen igenom fartygets papper för att sedan avvisa det. I förhållande till Öst kategoriseras denna åtgärd som *avskräckning*. Märk här att, separat har dessa åtgärder kategoriserats som förtroendeskapande. Men eftersom de gör denna kombination av åtgärder tolkas det här mer hotfullt och provokativt. I förhållande till Väst kategoriseras denna åtgärd som *avskärmande* eftersom åtgärden tolkas som sträng och provokativ samt inte ligger i linje med integrering gentemot Väst.

Exempel på incident från Öst:

Den 14 november 1963 rapporterades tidigt på morgonen att det ryska skolfartyget Tropic låg till ankars på svenskt inre vatten i Ajkeviken. Fartyget visiterades mellan 09.00 och 10.00. Vid visiteringen framkom bl.a. att de bedrev utbildning av blivande chefer för trålfiskeflottan, vissa i besättningen bar uniform och att de förde rysk handelsflagga. Men fartyget bedömdes senare vara ett statsägt fartyg. Befälhavaren hävdade att han hade sökt skydd för dåligt väder och handlade i nöd. Bedömning gjordes att så inte kunde vara fallet vilket påvisades till befälhavaren. Kl. 10.00 anmodades Tropic att lämna svenskt territorium. Efter en timma hade fartyget lättat

⁷⁰ Referenskod: SE/ RA/ 221/ 2210.03.2/ HP/ HP52G/ Vol. 25/ Akt 1. År. 1963- 1964. *Pm angående ryska fartyget Oceanograf på svenskt territorialhav.*

⁷¹ Referenskod: SE/ RA/ 221/ 2210.03.2/ HP/ HP52G/ Vol. 25/ Akt 2. År. 1965- 1966. *Orientering om incidenter m.m. samt ÖB beredskapskontroller under 2. kvartalet 1966.*

ankar och satte kurs ut från svenskt sjöterritorium. I rapporten framgår också en bedömning av att det inte kan uteslutas att Tropic bedrev underrättelseinhämtning.⁷²

Exempel på incident från Väst:

Den 18 juni kl. 12.55, 1963 meddelades det från Uddevalla att ett västtyskt segelfartyg vid namn Monsun hade inlöpt mot hamnen, fartyget tillhörde västtyska bundesmarine. Fartygschefen ombord uppgav att resan inte avsåg några ärenden av tyska marinen vilket gjorde att han antog att tillstånd inte skulle behövas. Efter samtal med fartygschefen och kontroll av pappren avgick fartyget 18.00. Denna kränkning påvisades för de västtyska myndigheterna i form av en protest.⁷³

Ingen åtgärd

Att inte vidta någon åtgärd alls visade sig vara den vanligaste hanteringen av incidenter, vilket kunde beror på flera olika anledningar som beskrivs tidigare i uppsatsen. Denna åtgärd är ganska intetsägande eftersom det av flera olika anledningar inte görs något åt incidenten. För att kategorisera denna åtgärd har utgångspunkten fått vara vad den inte kan kategoriseras som och om den kan tolkas att ha en positiv eller negativ laddning. Således kategoriseras åtgärden i förhållande till Öst som *förtroendeskapande*. Detta eftersom den inte kan ses som avskräckning, eftersom det inte finns något som skulle vara hotfullt eller provokativt. Men beaktas bör att den inte ligger i linje med Sveriges neutralitetspolitik. Men samtidigt skadas trovärdigheten sannolikt inte i någon vidare utsträckning. I förhållande till Väst kategoriseras denna åtgärd som *integrerande* tack vare att den inte kan ses som hotande eller provokativ.

Exempel på incident från Öst:

Mellan den 19-22 september 1966 har en polsk ubåtsjagare vid namn Zwinny flertalet gånger passerat genom svenskt territorialhav vid Falsterbo rev. Den 22 september låg det stundtals stilla på svenskt sjöterritorium. Vid flera tillfällen har marinen skickat ut bevakningsbåtar för att söka upp kontakt med fartyget, men vid varje tillfälle detta

⁷² Referenskod: SE/ RA/ 221/ 2210.03.2/ HP/ HP52G/ Vol. 25/ Akt 1. År. 1963- 1964. *Rapport över ryska skolfartyget Tropic ankring inom Gotlands skyddsområde den 13-14/11 1963.*

⁷³ Referenskod: SE/ RA/ 221/ 2210.03.2/ HP/ HP52G/ Vol. 25/ Akt 1. År. 1963- 1964. *Incidenter m.m. under 2. kvartalet 1963, som krävt ingripande av krigsmakten.*

gjordes lämnade fartyget området. Kontakt kunde därför inte upprättas. Detta innebar att fartyget vid flera tillfällen kränkte svenskt sjöterritorium eftersom det inte kan ses som oskadlig genomfart, och att det vid flera tillfällen den 22 september hade stannat upp. De svenska myndigheterna påtalade detta på diplomatisk väg varvid de från polsk sida skulle återkomma i ärendet.⁷⁴

Exempel på incident från Väst:

Den 10 juli 1964 inkom ett PM till UD angående det nederländska fartyget Rotterdam. På väg till det överenskomna inofficiella besöket i Stockholm ankrade fartyget på svenskt inre vatten i norra Kalmarsund. Tillstånd och lov om att ankra på svenskt sjöterritorium fanns inte, vilket påvisades för fartygschefen. Detta framfördes till den nederländska ambassaden i en formell erinran. Ambassaden hade svarat omedelbart och beklagat det inträffade vilket hade tillkommit av ett missförstånd från fartygschefens sida.⁷⁵

4.3.2 Sammanfattning av analys

Den ovan gjorda analysen sammanfattas genom en sammanslagning av antalet åtgärder som sammanfaller med respektive begrepp. Således ger det tre åtgärder som tolkades som förtroendeskapande och två som tolkades som avskräckning gentemot Öst. Av de totalt 41 incidenter som Öst stod för var det 36 stycken som kategoriserades såsom förtroendeskapande. Detta innebär att det var 88 % av åtgärderna som kategoriseras under begreppet förtroendeskapande. Resterande 12 % tolkades således som avskräckning.

Gentemot Väst var det en åtgärd som tolkades som integrerande och fyra åtgärder som tolkades som avskärmande. Av de totalt 25 incidenter som Väst stod för var det 15 åtgärder som kategoriserades såsom integrerande. Detta representerar 60 % av åtgärderna. Resterande 40 % tolkades som avskärmande åtgärder.

⁷⁴ Referenskod: SE/ RA/ 221/ 2210.03.2/ HP/ HP52G/ Vol. 25/ Akt 2. År. 1965- 1966.

⁷⁵ Referenskod: SE/ RA/ 221/ 2210.03.2/ HP/ HP52G/ Vol. 25/ Akt 1. År. 1963- 1964. *Pm från Lars von Celsing 10 juli Stockholm.*

5. Avslutning

I detta avslutande kapitel kommer en diskussion som syftar till att binda ihop uppsatsens olika delar. Inledningsvis diskuteras resultatet från de studier som har gjorts utifrån det teoretiska ramverk som ställts upp. Några intressanta bifynd som gjorts på vägen kommer också att lyftas fram här. I slutet på denna diskussion presenteras slutsatserna övergripligt i stolpform. Slutligen ges förslag till vidare forskning som kan ta vid där denna uppsats slutar.

5.1 Avslutande diskussion och slutsatser

I den första av de tre frågeställningarna som behandlar hur fördelningen såg ut av vidtagna åtgärder och om det fanns eventuella skillnader, är min uppfattning att det har funnits nyanser i skillnaderna. Det har varierat mellan de olika åtgärderna, vissa är mer framträdande än andra. Sammantaget är min uppfattning att det finns skillnader som är betydande. De åtgärder som skiljde sig mest åt var i de fall det inte vidtagits någon åtgärd och när det genomfördes en visitering. I det tidigare fallet var det en skillnad på 11 procentenheter och i det senare 6 procentenheter i båda fallen var åtgärden vanligare i förhållande till Öst i jämförelse med Väst. Det är svårt att svara på vad exakt det kan bero på, men möjligen var det på grund av att Sverige ville visa en hårdare ”ton” mot Öst än mot Väst. Det kan i så fall höra ihop med att det bara fanns ett hot och att det kom från Öst.⁷⁶ När det gäller Sveriges neutralitet var den mer ifrågasatt från Öst, än vad den var från Väst. Något som tydligt påvisar detta är att begreppet förtroendeskapande har använts i flera studier just mot Öst.⁷⁷ Vad det gäller de övriga åtgärderna är det svårt att dra några slutsatser utifrån dem eftersom de representerar få fall och är utspridda över en lång period. Men samtidigt underminerar inte dessa hanteringar vad som tidigare har diskuterats, snarare ger det mer trovärdighet även om det är av mindre betydelse. För att få ett mer uttömmande svar på hur detta påverkade Sveriges neutralitet under det kalla kriget behövs en mer omfattande studie.

För att försöka ge ett svar på frågorna hur åtgärderna kan tolkas mot respektive block utifrån begreppsparen kommer de här att diskuteras i en neutralitetskontext.

⁷⁶ Olof Kronvall & Magnus Petersson (2005) *Svensk säkerhetspolitik i supermakternas skugga 1945-1991*. s. 43

⁷⁷ *Ibid.* s. 16

Diskussionen utgår ifrån den teori och empiri som uppsatsen behandlat. Genom att tolka åtgärderna och kategorisera dem under respektive begrepp har flera intressanta resultat funnits.

Trots avspänningarna i det kalla kriget var det efter Kubakrisen 1962 fortfarande viktigt för Sverige att skapa förtroende för sin neutralitetspolitik.⁷⁸ Utifrån resultatet ligger det i linje med hur vi hanterade incidenterna under perioden. Vilket påvisar att det var på flera olika nivåer som arbetet pågick för att skapa förtroende för neutralitetspolitiken. Även om det naturligtvis är svårt att svara på i vilken utsträckning detta skedde genom hantering av incidenter. I resultatet framgår det att 88 % av de incidenter som hanterades av marinen mellan 1962 och 1969 kategoriserades som förtroendeskapande åtgärder. Under samma period hanterades Wedénaffären och regeringens agerande i den frågan påstås vara något som stärkte den förtroendeskapande linjen gentemot Öst.⁷⁹ De resterande 12 % visar på en form av avskräckning. Under tidigare år hade Sveriges starka nationella försvar varit den största bidragande faktorn till avskräckningen.⁸⁰ Sveriges försvar var vid tidpunkten förhållandevis starkt men under tiden efter Kubakrisen minskade de svenska försvarssatsningarna och ledde således till att det lades mindre vikt på avskräckning.⁸¹ Det går också att utläsa en viss balans begreppsparen emellan. När Sverige ökade förtroendet för neutraliteten minskade också den avskräckning delen.

Som åtgärderna har kategoriserats mot Väst visar det en betydligt mindre skillnad mellan begreppsparen än vad det var i förhållande till Öst. De åtgärder som kategoriserades som integration var 60 % och resterande 40 % kategoriserades som avskärmande. Detta visar mindre tydligt på var fokus låg i förhållandet till Väst. Den säkerhetspolitiska linje som hade valts mot Väst tyder också på att det hela tiden fanns en balansgång mellan integration och avskärmning. Något som påvisar detta är att Sverige under denna period framförde kritik mot USA:s inblandning i Vietnam, detta sågs som verbal avskärmning.⁸² Men samtidigt skedde mer integration genom anpassning till den västliga försvarsstrukturen, eftersom Sverige blev mer beroende

⁷⁸ Olof Kronvall & Magnus Petersson (2005) *Svensk säkerhetspolitik i supermakternas skugga 1945-1991*. s. 163

⁷⁹ Ibid. s. 91

⁸⁰ Ibid s. 162

⁸¹ Ibid. s. 163

⁸² Ibid. s. 163

av den nya teknologin från väst.⁸³ Detta tyder på otydlighet såväl i det säkerhetspolitiska agerandet som i hanteringen av incidenter.

Något som stärker den tolkning och kategorisering som gjorts av åtgärderna är att resultatet i viss utsträckning visade sig stämma överens med vad Kronvall och Petersson kommer fram till. I sitt avslutande kapitel skriver de att mellan 1962 och 1979 fortsatte avskärningspolitiken gentemot Väst, men samtidigt ökade integrationen i den västliga försvarsstrukturen.⁸⁴ Mot Öst stärktes den förtroendeskapande politiken genom att trovärdigheten för neutraliteten stärktes. Samtidigt som Sverige lade ner mindre vikt på avskräckning genom nedskärningar på försvaret.

Något som också är av värde att lyfta upp i denna diskussion är hur överlappning mellan begreppsparen kan ske.⁸⁵ Med en större integrering i den västliga försvarsstrukturen uppnår Sverige i förhållande till andra sidan en avskräckningseffekt.⁸⁶ Med samma logik applicerad på de andra begreppen blir det således att avskärmning mot Väst skapar mer förtroende för neutralitetspolitiken mot Öst. Med detta sätt att resonera innebär det att de hanteringar som kategoriserades mot Öst som förtroendeskapande, innebär en ökad avskärmning mot Väst och vice versa. Detta tillsammans med resultatet påvisar att Sveriges hantering av incidenterna inte minskade trovärdigheten för neutralitetspolitiken utan snarare stärkte den.

I denna studie har det gjorts två bifynd, det första intressanta bifyndet är i vilka fall det skickades protester till den berörda myndigheten. I de fall Öst var inblandade skickades det protester i 37 % av fallen medan det till Väst skickades i 60 % av fallen. För att sätta in detta i ett större sammanhang som berör neutralitetspolitiken är det intressant att se hur Sverige åtgärdade incidenterna som skedde i luftrummet. Här var Sverige mycket noga med att lämna protester till Väst för att kunna vara trovärdiga i sin neutralitetspolitik gentemot Öst och även lämna protester till dem när de kränkte luftrummet. Ambassaden var också väldigt noga från svensk sida att påpeka att

⁸³ Olof Kronvall & Magnus Petersson (2005) *Svensk säkerhetspolitik i supermakternas skugga 1945-1991*. s. 163

⁸⁴ *Ibid.* s. 163

⁸⁵ *Ibid.* s. 18

⁸⁶ *Ibid.* s. 18

protesterna inte skulle tolkas negativt, utan att de var nödvändiga för att kunna agera kraftfullt mot kränkningar från Sovjetunionen.⁸⁷ Det andra bifyndet som också är intressant är ökningen av incidenter mellan 1962 och 1963. Från det att det bara skett en incident på ytan 1962 till att det skedde 13 nästkommande år. Detta visar en påtaglig ökning av aktivitet i närheten av svenska vatten.

Sammanfattningsvis kan det sägas att även om denna studie omfattar många incidenter och hantering av dem, är det uppenbart att vissa nyanser av hanteringen går förlorad på grund av framställningen som görs. Men det går i vilket fall att se tydliga tendenser som berör Sveriges neutralitetspolitik vilket kan bidra till att bygga på tidigare forskning men det ger också nya möjligheter till vidare forskning.

Slutsatser som dragits:

- Öst stod för de flesta incidenterna mellan 1962-1969.
- Den vanligaste hanteringen av incidenterna var att inte vidtaga någon åtgärd alls.
- Det var vanligare mot Väst att inte vidtaga någon åtgärd än vad det var mot Öst.
- Det fanns skillnader i hur man åtgärdade incidenter beroende på blocktillhörighet.
- Den övervägande andelen av åtgärder som vidtogs mot Öst kunde kategoriseras som förtroendeskapande.
- Merparten av åtgärderna som vidtogs mot Väst kunde kategoriseras som avskärmande.
- Åtgärderna som vidtogs mot Öst minskade inte förtroendet för neutralitetspolitiken.

5.2 Förslag på vidare forskning

Att göra en studie liknande den här fast under en annan tidsperiod, vore intressant för att se om det skiljer tidsperioderna emellan. Incidenter är ett intressant fenomen för den svenska marinen och som går att studera utifrån olika synvinklar. Det går att använda sig av resultatet av denna uppsats för att undersöka andra områden inom ämnet. Till exempel vad det fanns för skillnader i själva åtgärderna. Det har gjorts många olika studier av ubåtsincidenter, de som skedde på ytan förtjänar att lyftas upp mer. Att djupare studera de protester som lämnades i vissa fall vore också intressant.

⁸⁷ Mikael Nilsson (2009) "Amber nine: NATO's Secret Use of a Flight Path Over Sweden and the Incorporation of Sweden in NATO's Infrastructure", i *Journal of Contemporary History*, Vol. 44(2). s. 300

Avslutningsvis vore det intressant att söka svar på varför det skedde en sådan kraftig ökning av incidenter från 1962 till 1963.

Referenslista

Litteratur:

Edwardson, Rolf & Fältström, Herman (red) (2007) *Vi levde i verkligheten. Marinen operationer och taktik under kalla kriget*. Försvaret och det kalla kriget (FOKK), publikation nr. 18. Karlskrona: Axel Abrahamsons Tryckeri AB.

Ejvegård, Rolf (2003): *Vetenskaplig metod*. 3 uppl. Lund: Studentlitteratur.

Esaiasson, Peter och Gilljam, Mikael och Oscarsson, Henrik och Åselius, Gunnar (2007) *Metodpraktikan, konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Nordstedts Juridik AB.

Försvarsdepartementet (1992) *Tillträdesförordningen* SFS nr: 1992:118. Regeringskansliet/ Lagrummet.

Försvarshögskolan (2002) *Folkrätt för totalförsvaret- En handbok*. 3 uppl. Vällingby: Elanders.

Försvarsmakten (1995) *Handbok IKFN*. HKV 07490:75563.

Försvarsmakten (2005) *Doktrin för marina operationer*. M7740-774021. Stockholm: Försvarsmakten.

Gustafsson, Bengt (2006) *Det "kalla kriget". Några reflektioner*. Försvaret och det kalla kriget (FOKK), publikation nr. 9. Vällingby: Elanders Gotab.

Haglund, Magnus (2009) *Flottan och det kalla kriget: Ett personligt perspektiv*. Försvaret och det kalla kriget (FOKK), publikation nr. 21. Karlskrona: Axel Abrahamsons Tryckeri AB.

Holst, Johan Jørgen (1966) *Norsk Sikkerhetspolitikk i strategisk perspektiv*. 5 uppl. Oslo: Internasjonal Politikk.

Holst, Johan Jørgen (1967) *Norsk Sikkerhetspolitikk i strategisk perspektiv*. 1, 2 uppl. Oslo: Norsk utenrikspolitisk institutt.

Kronvall, Olof & Petersson, Magnus (2005) *Svensk säkerhetspolitik i supermakternas skugga 1945-1991*. Stockholm: Santérus.

Linder, Jan & Lundberg, Lennart (2002) *Ofredens hav Östersjön 1939-1992*. Stockholm: Infomanager Förlag.

Lindholm, H, Rolf (2008) *Kalla kriget och Sverige*. Visby: Books-on-Demand.

Rosenius, Frank (red) & von Hofsten Gustaf (2009) *Kustflottan: De svenska*

sjöstridskrafterna under 1900-talet, KÖMS.

Stefenson, Bror (2007) *Från periskop och brygga*. Stockholm: Bokförlaget Magnus Ullman.

Tammes, Rolf (5:1986) *Integration and Screening. The Two Faces of Norwegian Alliance Policy, 1945-1986*. Oslo: National Defence College Norway.

Thurén, Torsten (2005) *Källkritik*. Stockholm: Liber AB.

Utrikesdepartementet (1966) *Lag om Sveriges sjöterritorium* SFS nr.1966:374. Regeringskansliets rättsdatabaser.

Widén, Jerker & Ångström, Jan (2004) *Militärteorins grunder*. Stockholm: Försvarsmakten

Otryckt material från Utrikesdepartementet:

Referenskod: SE/ RA/ 221/ 2210.03.2/ HP/ HP52G/ Vol. 25/ Akt 1. År. 1963- 1964

Referenskod: SE/ RA/ 221/ 2210.03.2/ HP/ HP52G/ Vol. 25/ Akt 2. År. 1965- 1966

Referenskod: SE/ RA/ 221/ 2210.03.2/ HP/ HP52G/ Vol. 25/ Akt 3. År. 1967- aug 1968

Referenskod: SE/ RA/ 221/ 2210.03.2/ HP/ HP52G/ Vol. 26/ Akt 4. År 1968 sep-1970

Internetkällor:

<http://www.tidsanda.se/Kronvall.htm>
2011-05-28

Artiklar:

Nilsson, Mikael (2009) Amber nine: NATO's Secret Use of a Flight Path Over Sweden and the Incorporation of Sweden in NATO's Infrastructure, *Journal of Contemporary History*, Vol. 44(2). ss.287-307.

Bilaga 1 Sammanställning av incidentrapporter

I tabellen nedan är en sammanställning av insamlade data för att göra rapporterna mer lättöverskådliga. Tabellen är sorterad i kronologisk ordning.

Datum	Block	Nation	Typ av Fartyg	Åtgärd	Kont. med ambassad
1962⁸⁸					
Augusti	Öst	Polen	Statsfartyg	Avvisades	Kont.
1963⁸⁹					
Maj	Väst	Västtyskland	Örlogsfartyg	Avvisades	Kont.
Juni	Öst	Polen	Statsfartyg	Avvisades	
	Öst	Polen	Statsfartyg	Avvisades	
	Öst	Östtyskland	Statsfartyg	Ingen åtgärd	
	Väst	Västtyskland	Statsfartyg	Visitering och Avvisning	
Juli	Öst	Polen	Statsfartyg	Visitering	
	Öst	Polen	Statsfartyg	Prejades och avvisades	
	Väst	Storbritannien	Örlogsfartyg	Avvisades	
Augusti	Väst	Västtyskland	Örlogsfartyg	Ingen åtgärd	
September	Väst	Västtyskland	Örlogsfartyg	Avvisades	Kont.
	Öst	Sovjet	Statsfartyg	Visitering	
	Öst	Sovjet	Skolfartyg	Visitering och Avvisning	
	Öst	Polen	Fiskefartyg	Avvisades	
1964⁹⁰					
Januari	Öst	Östtyskland	Fiskefartyg	Visitering och avvisning	
April	Öst	Sovjet	Okänt	Ingen åtgärd	
	Öst	Sovjet	Fiskefartyg	Visiterades	
Maj	Öst	Polen	Skolfartyg	Ingen åtgärd	
Juni	Väst	Holland	Örlogsfartyg	Avvisades	Kont.
Juli	Väst	Storbritannien	Örlogsfartyg	Ingen åtgärd	Kont.
	Väst	Holland	Örlogsfartyg	Ingen åtgärd	Kont.
	Väst	Frankrike	Örlogsfartyg	Ingen åtgärd	Kont.
	Öst	Sovjet	Forskningsfartyg	Prejades och avvisades	Kont.
	Öst	Polen	Örlogsfartyg	Avvisades	Kont.
Augusti	Öst	Polen	Statsfartyg	Prejades och avvisades	Kont.
Oktober	Öst	Östtyskland	Sjömättningsfartyg	Ingen åtgärd	
December	Öst	Polen	Örlogsfartyg	Ingen åtgärd	Kont.

⁸⁸ Referenskod: SE/ RA/ 221/ 2210.03.2/ HP/ HP52G/ Vol. 25/ Akt 1. Stämpel: Inkom 27 maj 1964 UD:s arkiv.

⁸⁹ Referenskod: SE/ RA/ 221/ 2210.03.2/ HP/ HP52G/ Vol. 25/ Akt 1. År. 1963- 1964

⁹⁰ Referenskod: SE/ RA/ 221/ 2210.03.2/ HP/ HP52G/ Vol. 25/ Akt 1. År. 1963- 1964

Forts. bilaga 1

Datum	Block	Nation	Typ av Fartyg	Åtgärd	Kont. med ambassad
1965⁹¹					
April	Öst	Sovjet	Statsfartyg	Avvisades	Kont.
Maj	Öst	Östtyskland	Fiskefartyg	Avvisades	
Juni	Väst	Danmark	Örlogsfartyg	Ingen åtgärd	Kont.
	Väst	Västtyskland	Örlogsfartyg	Ingen åtgärd	Kont.
	Väst	Västtyskland	Örlogsfartyg	Ingen åtgärd	
Juli	Väst	Västtyskland	Sjömättningsfartyg	Ingen åtgärd	
Augusti	Öst	Sovjet	Örlogsfartyg	Ingen åtgärd	Kont.
November	Öst	Sovjet	Örlogsfartyg	Ingen åtgärd	Kont.
	Öst	Polen	Örlogsfartyg	Visiterades	
1966⁹²					
Mars	Öst	Sovjet	Statsfartyg	Ingen åtgärd	
Maj	Öst	Östtyskland	Statsfartyg	Ingen åtgärd	Kont.
Juni	Väst	Västtyskland	Statsfartyg	Ingen åtgärd	Kont.
	Väst	Västtyskland	Örlogsfartyg	Prejades och avvisades	
Juli	Öst	Sovjet	Sjömättningsfartyg	Ingen åtgärd	Kont.
Augusti	Öst	Polen	Fiskefartyg	Ingen åtgärd	
Oktober	Öst	Polen	Örlogsfartyg	Ingen åtgärd	Kont.
1967⁹³					
Januari	Öst	Sovjet	Statsfartyg	Ingen åtgärd	
Juli	Öst	Polen	Fiskefartyg	Avvisades	
Augusti	Öst	Sovjet	Statsfartyg	Ingen åtgärd	Kont.
	Väst	Danmark	Örlogsfartyg	Ingen åtgärd	Kont.
September	Väst	Västtyskland	Örlogsfartyg	Ingen åtgärd	Kont.
November	Öst	Sovjet	Isbrytare	Ingen åtgärd	Kont.
	Väst	Holland	Örlogsfartyg	Ingen åtgärd	Kont.
December	Öst	Östtyskland	Fiskefartyg	Avvisades	
1968⁹⁴					
Mars	Öst	Polen	Forskningsfartyg	Avvisades	Kont.
	Väst	Danmark	Statsfartyg	Avvisades	
Maj	Väst	Västtyskland	Örlogsfartyg	Avvisades	
Augusti	Öst	Sovjet	Statsfartyg	Avvisades	
	Väst	Italien	Örlogsfartyg	Visiterades	Kont.
September ⁹⁵	Öst	Polen	Segelfartyg	Ingen åtgärd	
Oktober	Väst	Västtyskland	Örlogsfartyg	Avvisades	Kont.
	Öst	Sovjet	Statsfartyg	Avvisades	
November	Öst	Sovjet	Statsfartyg	Ingen åtgärd	

⁹¹ Referenskod: SE/ RA/ 221/ 2210.03.2/ HP/ HP52G/ Vol. 25/ Akt 2. År. 1965- 1966

⁹² Referenskod: SE/ RA/ 221/ 2210.03.2/ HP/ HP52G/ Vol. 25/ Akt 2. År. 1965- 1966

⁹³ Referenskod: SE/ RA/ 221/ 2210.03.2/ HP/ HP52G/ Vol. 25/ Akt 3. År. 1967- aug 1968

⁹⁴ Referenskod: SE/ RA/ 221/ 2210.03.2/ HP/ HP52G/ Vol. 25/ Akt 3. År. 1967- aug 1968

⁹⁵ Referenskod: SE/ RA/ 221/ 2210.03.2/ HP/ HP52G/ Vol. 26/ Akt 4. År 1968 sep-1970

Forts. bilaga 1

Datum	Block	Nation	Typ av Fartyg	Åtgärd	Kont. med ambassad
1969 ⁹⁶					
Mars	Öst	Östtyskland	Forskningsfartyg	Ingen åtgärd	
Juni	Väst	Holland	Örlogsfartyg	Ingen åtgärd	
	Öst	Sovjet	Statsfartyg	Ingen åtgärd	
Augusti	Öst	Sovjet	Bogserbåt	Ingen åtgärd	Kont.
September	Väst	Norge/Danmark	Örlogsfartyg	Ingen åtgärd	
Oktober	Väst	Danmark	Sjömättningsfartyg	Ingen åtgärd	Kont.

⁹⁶ Referenskod: SE/ RA/ 221/ 2210.03.2/ HP/ HP52G/ Vol. 26/ Akt 4. År 1968 sep-1970